

Anna Lamppu

JOULUKALENTERI MENNEESTÄ

Ihmisen elämä on ainaista joulukalenteria, sillä koskaan ei tiedä mikä yllätys uuden päivän oven takana on. Alan muistella, vuoden 2003 joulua odotellessani, lapsuuden jouluja, hakea mitä löytyy muistojen ovien takaa, joita vielä voi raottaa.

Ensimmäinen kansakoulun joulujuhlani

Ensimmäisenä tulee mieleeni kansakoulun joulujuhla. Se pidettiin Metsäpirtin Seurantalolla, sillä meitä oli yhteensä 200 oppilasta, emmekä olisi mahtuneet mihinkään koululuokkaan. Mutta kuinka kävikään. En päässyt ensimmäisiin koulun joulujuhliini.

Silloin kuljettiin kouluun jalkaisin. Minulla oli koulumatkaa 7 km, joten ei tullut kuuloonkaan, että olisin sen ikäisenä voinut illalla lähteä samanlaisen matkanpäässä olevalle Seurantalolle yksin jalkapatikassa. Isä oli luvannut tulla minua kyytiin hevosella. Mutta sitä ennen hänen piti mennä myllyyn viljaa jauhattamaan. Siellä oli kuitenkin hänen edellään paljon muita kuormia ja hän pääsi kotiin niin myöhään, että minun kuusijuhlani jäi näkemättä.

Kyllä minä itkin kovasti. Eikä minua edes kielletty itkemästä, niin oikeutettua minun suruni oli. Vieläkin tulee sama tunne mieleeni, kun muistan isän odotuksen ikkunan edessä ja ajan kulumisen ohitse.

Kodin joulujuhla

Sitten, kun olimme koulussa oppineet runoja ja näytelmiä, me lapset esitimme niitä kodin joulussa. Teimme näyttämön ja näytelmään tarvittavat kulissit kamarin oven eteen.

Kylän nuoriso kulki aina katsomassa, mihin taloon oli järjestetty jouluilta nuorille. Muistan, kun Larin Maikki Parasken pojan Vasun eli Vasilin tytär kerran lausui runon, hän jännitti ihan kuollakseen. Hänen täytyi yskiä joka lauseen jälkeen kurkustaan jotain. Näin hän lausui:

Betlehemin kedolla, yhy, yhy, yhy,
kuului laulu enkelten, yhy, yhy, yhy,
Jumalalle kunnia, yhy, yhy, yhy...

Koulun joulujuhla Raajussa

Sitten muistuu mieleeni joulujuhla viimeiseltä, neljänneltä luokalta. Se pidettiin Raajussa Lampun talossa, jossa Raaju-Vaskelan kansakoulu aloitti toimintansa. Opettajana oli Lovisa Eevala. Meille annettiin karamellipussit jokaiselle. Niihin opettaja oli riimitellyt runot ja hän luki ne ääneen pusseja jakaessaan. Minun pussini päällä luki:

Pitkä onpi matka sulle
joka aamu kulkea,
vaan ei näytä läksyt jäävän
noille kotipoluille.

Muistan myös Jalosen Miinan värssyn. Se oli näin:

Nopeasti karhut, sudet

paperille hyppelee,
sitten kun tulee toinen tunti
niin ei ole ymmälle.

Lausuin juhlassa itsekin runon. Se oli Merimiehen joulu. Yksi säkeistö on vieläkin muistissa. Siinä laiva, josta isää odotettiin jouluksi kotiin, hukkui myrskyssä. Tuo muistamani värssy oli äidin puhetta lapsilleen.

Ei nyt saatu joulupuuta,
ei nyt loista kynttiläiset.
Paljon, paljon hyvää muuta
vailla kodin joulu on,
mutta parhain aarre jalo
osattomain osa, onni
köyhäin turva, köyhäin valo,
Herran sana tallel on.

Joulupukki

Muistan sellaisenkin joulun, kun näin ensi kerran joulupukin. Sekin oli kodin joulu, nyt Koskivaaralla. Sinne oli kerääntynyt suuri tupa täyteen kylän väkeä. Kaikki lauloivat ja leikkivät.

Sitten isäntä ilmoitti, että nyt saapuu joulupukki Lapista. Kyllä minä ihmettelin, kun se puhui kuin ihminen ja käveli kahdella jalalla, mutta iho oli lampaan karvainen yltäpäältä. Oli se ihme. Ja pitkä parta sillä oli.

Sitten se jakoi lahjoja, tietysti vain omalle väelle ja heidän sukulaisilleen. Muistan kuinka toivoin, että pukki olisi antanut lahjan minullekin. Mutta eipäs antanut. Sitten saajat avasivat lahjojaan ja nauroivat kovasti, kun niistä löytyi ihan hassuja tavaroita. Silloin ajattelin, että olikin hyvä, ettei Lapin pukki minua tiennyt olevankaan.

Olen ajatellut nyt, että eipä enää kukaan antaisi jouluiltana tulla kotiinsa sellaista joukkoa. Lausun myöhäiset kiitokset Koskivaaroille koko kylän puolesta! Että sellaisessa kartanossa saimme olla yhdessä. Se oli sellaista oikeaa rakkauden sanoman toteuttamista elävässä käytännön elämässä, joka ei unohdu koskaan.

Kuusen haku

Kuusen hakuun menimme yleensä Laurilan lasten kanssa, Palkealan metsään, pieni saha mukana. Tässä on kaunis kuusi! Kaadettiin. Ei ollutkaan riittävän kaunis. Haettiin uusi, kaadettiin, ei vieläkään kelvollinen. Puita kaatui joskus monta ennen kuin mieleinen löytyi. Katsoimme hylättyjä kuusia. Ne saivat uhrata elämänsä paremman vuoksi.

Kuusi koristeltiin karamellipapereilla. Toisenlaisia koristeita syntyi sanomalehdistä. Lehden sivuista leikattiin valkoinen reunaosa, josta tehtiin ketjua perunaliisterillä liimaten. Syntyi kaunis koriste!

Joulusiivous

Jouluvalmisteluun kuului aina myös siivous. Kaikki posliiniastiat keitettiin tuhkalipeässä. Uuni valkaistiin liutajauholla. Patjanpäälliset pestiin ja täytettiin uusilla oljilla. Voi miten ihanaa oli nukkua juuri täytetyllä puhtaalla patjalla. Riihen savun tuoksu meni sieraimiin.

Savusauna lämpisi ja antoi kylpijälle makoisat löylynsä aattona. Isällä oli tapana lukea raamattua seisaaltaan pellavaiset valkeat pukimet yllään.

Jouluaamu

Jouluaamuna äiti ja isä nousivat aikaisin ruokkimaan eläimet. Sitten he herättivät meidät lapset. Ensin täytyi pestä kasvot. Silloin myös käskettiin muistamaan kasteenliittoa ja lausumaan sanat: Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.

Ikonin edessä paloivat kynttilät ja me lapset vanhempiemme kanssa polvistuneina luimme rukoukset. Sitten kävimme juomaan aamukahvia.

Siirappipata

Jokavuotinen löytö joulukalenterissa oli siirappipadan ilmestyminen sulanaan eli ruokahuoneeseen. Saimme makeaa maisteltavaa! Usein ensimmäinen kolmen kilon padallinen oli syöty jo ennen joulua.

Odottavan äidin joulu

Joulun 1936 vietimme kotona Sakkolassa. Odotimme Viljon kanssa esikoista, joka syntyi tammikuun 12. päivänä. Minä sairastuin munuaismyrkytykseen. Söin joulukinkkua, vaikka lääkäri oli sen kieltänyt.

Kaikki sujui kuitenkin lopulta hyvin, terve lapsi ja äiti sanotaan.

Elämän raskain joulu

Joulukuun 6. päivänä 1939, itsenäisyyspäivänä, olimme Kaukolan koululla. Entinen opettajani Aadolf Sihvo oli tuolloin Kaukolassa, syntymäpitäjässään, opettajana. Aamulla kuudelta hän antoi määräyksen valjastaa hevoset ja lähteä matkaan. Koska oli itsenäisyyspäivä, vihollinen saattaisi pommittaa. Mutta silloin oli sakea lumisade, saimme kolonnassa jatkaa koko päivän ihan rauhassa.

Joulu 1939 avautui elämäni raskaimmaksi jouluksi. Olimme evakkona Urjalan Jokikulmalla. Kylmä ulkona kylmä sisällä. Lapsiani oli kolme, anoppi, appi, mieheni sisar lapsensa kanssa ja minä kaikki yhdessä pienessä huoneessa.

Viljo oli rintamalla eikä yhteyttä oltu saatu toisiimme sodan alettua.

Moskovan rauhan joulu

Elimme Viialassa evakkona Moskovan rauhan aikaa. Viljo sanoi: "Nyt lähdemme Rantasalmelle appea katsomaan. Estelin, koska rahat olivat vähäiset, mutta hän sanoi, että jääköön viimeinen ruokavero syömättä. Me lähdimme matkaan.

Se olikin heidän viimeinen tapaamisensa. Oli mieluista nähdä omaiset ja paljon kotikylän ihmisiä.

Muistuu mieleen, kun tapaninpäivänä talon rouva tuli sinne evakkojen puolelle ja sitten piti leikkiä pullonpyöritystä. Kysyttiin asia ja pantiin pullo pyörimään. Ketä kohden pullon suu osoitti, sille osui se kysymys.

Kysyttiin, kuka saa ensimmäiseksi vauvan, ja pantiin pullo pyörimään. Se osoitti minua, näytti että minulle. Tiesin itse odottavani ja ihmettelin, kun pullo tiesi myös.

Joulu 1943

Olimme jälleen Karjalassa. Viljo oli kaatunut 25. heinäkuuta 1941 ja meille annettiin asevelitalo. Aattoiltana koputettiin ovelle. Appeni meni kysymään, "kuka koputtaa"? "Laskekaa sisälle. Olen suomalainen sotilas. Tulen joulupukin puolesta."

Hän oli luutnantti Uuno Kupiainen. Maire oli lausunut asevelitalon luovutusjuhlassa kirjoittamani runon "Isän aseveljille". Se oli ollut niin liikuttava, että he tahtoivat muistaa meitä.

Hän toi kenraali Sihvon lähettämän adressin, karamelliä, kahvia ja kirjat neljälle lapselleni.

Keitin oikeata kahvia. Kupiainen ei kuitenkaan voinut juoda sairautensa tähden. Hän oli pyynnöstään saanut sairaalasta lääkärin luvan matkalleen.

Kupiainen pyysi meitä laulamaan joululauluja. Lauloimme "Maa on niin kaunis". Mutta miksi ihmisten täytyy kaunis maailmamme tehdä tuhollaan kärsimysten Gdgataksi?

Punkalaidun 1946 ja 1949

1946 olin Punkalaitumella lasten kuusijuhlissa. Opettaja Teuvo Laurila kuuluttaa ja ilmoitti: "Nyt seuraa tervehdyspuhe." Poikani Martti ilmoitettiin puhujaksi. Jännitin. "Olkaa tervetulleet." Siinä oli alku ja loppukumarrus. Puhe oli pidetty.

1949 Punkalaitumen Kanteenmaassa oli lasten joulujuhla. Opettajina olivat Paavilaiset. Ompelin Mairelle vanhasta kesätakista leningin. Silloin oli onni saada vanhasta uutta. Itse joulujuhlissa en ollut mukana.

Epilogi

Aion ostaa täksi jouluksi siirappia ja kastaa vehnästä siihen. Onkohan se näin vanhanakin vielä lapsuuden joulun herkun makuista, miettii Vanha Tuikku.